

**НҰР-СҰЛТАН ҚАЛАСЫ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫ
БІЛІМ БЕРУДІ ЖАҢҒЫРТУ ОРТАЛЫҒЫ
«№31 МЕКТЕП-ГИМНАЗИЯ» КММ**

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТІ ҚЫРЫ

Факультативтік курс бағдарламасы. 6- сынып

НҰР-СҰЛТАН, 2022

№31 мектеп-гимназиясы әдістемелік кеңесінің 2022 жылғы

11 қаңтардағы №3 хаттамасының шешімі негізінде қалалық оқу-әдістемелік сараптамалық кеңесте қарауға ұсынылды.

Пікір берушілер:

Қалиев Ж.Н. - ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты, Ғылыми-ақпарат бөлімінің басшысы, педагогика ғылымдарының кандидаты.

Бихан Б.Ж. - Шымкент қаласы, №62 Н.Төреқұлов атындағы жалпы орта білім беретін мектептің тарих пәні мұғалімі, шебер-педагог.

Құрастырушы: Елемесова А.А. Ұлы даланың жеті қыры. Факультативтік курс бағдарламасы. 6-сынып - Нұр-Сұлтан, 2022. -10 б.

Қазақстан тарих оқулығына факультативтік курс бағдарламасы ретінде ұсынылған. Оқушыларды еліміздің тарихи-мәдени ескерткіштерді қорғауға тәрбиелеу мақсатында жазылды. Туған өлкеміздегі киелі жерлердің, тарихи орындардың, ескерткіштердің салынуы және оның ғылыми тұрғыдан зерттелуі туралы мәлімет беру. Факультативтік курс бағдарламасы жалпы білім беретін мектептердің 6-сынып оқушыларына арналған. Бағдарлама мұғалімдер оқушылар үшін жаңа мазмұндағы білім жүйесі бойынша пайдалана алады.

МАЗМҰНЫ

Түсінік хат	3
I. Факультативтік курсының базалық мазмұны	4
II. Күнтізбелік-тақырыптық жоспар	6
Пайдаланылған әдебиеттер	10

ТҮСІНІК ХАТ

Ұсынылып отырған Ұлы даланың жеті қыры факультативтік курс бағдарламасы 6-сынып оқушыларына арналған. Қазақстан тарихы сабақтарында толық түрде қамтып өту мүмкін болмайтын тарихи оқиғалар тұстарын оқушыларға тереңірек ұғындыра түсу үшін сабақты түрлендіріп, әр түрлі әдіс-тәсілдерді пайдаланып, бала жадында отан тарихына деген сәнбес қызығушылық ояту.

Алдымызда отырған әр бір оқушы жеке тұлға. Сол әр оқушының қабілетін айыра біліп, теориялық білім игеруін дамыта ұзақта үздіксіз жұмысты қажет етеді. Ұстаз өз жұмысының нәтижесін де көргісі келетіні сөзсіз. Ұсынылып отырған факультативтік курс бағдарламасы жалпы оқушылардың Қазақстан тарихы сабақтарында толық түрде қамтып өту мүмкін болмайтын тарихи оқиғалар тұстарын оқушыларға тереңірек ұғындыра түсу үшін сабақты түрлендіріп, әр түрлі әдіс-тәсілдерді пайдаланып, бала жадында отан тарихына деген сәнбес қызығушылық ояту. «Өткенінді білмей, болашағыңды бағамдай алмайсың» деген аталы сөзді жас жеткіншектің бойына сіңіру.

Адамзат тарихының жас баланың өсу, жетілу барысы секілді өткен өз жолы болғанын салыстыра саралай алса, оқушыларымың бұл – жетістігі болары анық. Сонымен қатар оқушыларға жан-жақты ізденуге арналған тапсырмалар, оқушылардың бойындағы шығармашылық қабілеттерін арттырады.

Ендеше бұл факультативтік курс бағдарламасы -оқушылардың дүниетанымын кеңейтіп, олардың ойлау, шығармашылық қабілеттерін арттыруға, дамытуға септігін тигізеді.

Мақсаты:

Туған өлкеміздегі киелі жерлердің, тарихи орындардың, ескерткіштердің салынуы және оның ғылыми тұрғыдан зерттелуі туралы мәлімет беру.

Міндеттері:

Өз жерінің киелі орындарының тарихы, ескерткіштері жайлы білімді тереңмеңгерту және дамыту.

Жеке тұлғаның бойында ізденушілік- зерттеушілік қасиетін экспедициялық жұмыс дағдыларын қалыптастыру.

Күтілетін нәтиже:

Оқушы кез-келген киелі жерлерге, тарихи оқиғаларға, ескерткіштерге өзіндік баға бере алады.

Алған білімін өз бетінше практикада қолдана алады; олимпиадада, ғылыми жоба сайыстарына қатыса алады.

I. ФАКУЛЬТАТИВТІК КУРСЫНЫҢ БАЗАЛЫҚ МАЗМҰНЫ

Факультативтік курс бағдарламасы төмендегідей төрт бөлімнен тұрады.

1. Туған жерім – туған өлкем.
2. Қазақстанның киелі жерлері.
3. Ұлы даланың ұлы есімдері.
4. Ұлт тарихындағы кеңістік пен уақыт.

Туған жерім – туған өлкем (9 сағат)

Мақсаты: Оқушылардың туған жерге, туған өлкеге деген сүйіспеншілігін патриоттық сезімін арттыру. Өткен ұрпақтың тарихи және мәдени мұрасын сақтау мен толықтыруды ұғыну.

Оқып-үйрену нәтижесі - Елдің, халықтың мәдени мұрасының жалпылама атауы. Тарих және мәдениет ескерткіштерінің жиынтығы мұражайлық, көрмелік маңызы бар заттар мен жылжымайтын ескерткіштерді үйреніп біледі. Оқушылар шартты түрде ауыз әдебиеті ескерткіші, жазба ескерткіші, өнер ескерткіші, сәулет ескерткіштерді ажырата біледі

- Туған өлкенің аңыз-ертегілері. (1 сағат)
- Біздің айналамыздағы тарихи ескерткіштер. (1 сағат)
- Топонимдер-өткен заманның куәгерлері. (1 сағат)
- Өңірдің тарихи тұлғалары: билер, батырлар мен палуандар. (1 сағат)
- Мәдени – тарихи дәстүрді сақтаушылар: өлкенің ұлттық қолөнері. (1 сағат)
- Өлкені сипаттау өнері. (1 сағат)
- Нұр-Сұлтан – бір әлем. (1 сағат)
- Туған жердің таланттары. (1 сағат)
- Бір ел – бір тағдыр (менің өлкемнің халықтары). (1 сағат)

Қазақстанның киелі жерлері (11 сағат)

Мақсаты: Қазақстанның киелі жерлерін құрметтеу, тарихымен таныстыру. Отанын сүйуге, бірлікке, ел тарихын білуге, еліміздің қасиетті жерлерін қастерлеуге, отанымыздың байлығын қорғауға, елімізді өркендетуге білімді ұрпақ болуға бағыт беру.

Оқып-үйрену нәтижесі - Оқушы кез-келген киелі жерлерге, тарихи оқиғаларға, ескерткіштерге өзіндік баға бере алады. Оқушылардың туған жер тарихына оның ішінде ата-бабаларымыздың асқақ рухынан нәр алуға, оған лайық болуға бағытталады.

- Масат ата кесенесі. (1 сағат)
- Бекет ата кесенесі. (1 сағат)

- Рабия Сұлтан Бегім кесенесі XV ғ. (1 сағат)
- Қараман ата кесенесі. XII ғ. (1 сағат)
- Ибраһим ата кесенесі. (1 сағат)
- Домбауыл кесенесі. (1 сағат)
- Мәшһүр-Жүсіп Көпейұлы кесенесі. (1 сағат)
- Гауһар ана кесенесі. (1 сағат)
- Домалақ ана кесенесі. (1 сағат)
- Исмайл-ата сәулет кешені. (1 сағат)
- Қарабура кесенесі. (1 сағат)

Ұлы даланың ұлы есімдері (8 сағат)

Мақсаты: Даланың ұлы тарихи қайраткерлерінің өмірін, мұрасын зерделеу және дәріптеу.

Оқып-үйрену нәтижесі – Қазақ тарихының негізін салушылар мен қалыптастырушы ақын-жазушылар, қазақ халқының зиялары жайлы оқып үйренеді

- Туған өлке тарихының куәгерлері. (1 сағат)
- Альмұқан Сембинов. (1 сағат)
- Жұмабек Ташенов. (1 сағат)
- Хамза Есжанов. (1 сағат)
- Қажмұқан Мұнайтпасов. (1 сағат)
- Іляс Есенберлин. (1 сағат)
- Хиуаз Доспанова. (1 сағат)
- Смағұл Сәдуақасов. (1 сағат)

Ұлт тарихындағы кеңістік пен уақыт (6 сағат)

Мақсаты: Еліміздің терең тарихы мен мәдениетін кеңінен насихаттау, Нұрсұлтан Назарбаевтың «Ұлт тарихындағы кеңістік пен уақыт» мақаласын ұлттың игілігіне айналдыру және төл тарихын бағалайтын жас ұрпақты тәрбиелеу.

Оқып-үйрену нәтижесі – Біздің жеріміз материалдық мәдениеттің көптеген дүниелерінің пайда болған орнын, Алтын адамның тарихи маңызы, Ұлы Жібек жолының тарихи маңыздылығын, алма мен қызғалдақ отаны, аттың адамзат тарихындағы орны мен маңыздылығы жайлы оқып үйренеді.

- Аң стилі. (1 сағат)
- Алтын адам. (1 сағат)
- Ұлы Жібек жолы. (1 сағат)
- Қазақстан – алма мен қызғалдақтың отаны. (1 сағат)
- Атқа міну мәдениеті. (1 сағат)
- Қайталау. (1 сағат)

II. КҮНТІЗБЕЛІК – ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАР

№	Тақырыбы	Мазмұны мен негізгі мәселесі	Сағат саны	мерзімі
«Туған жерім – туған өлкем»				
1	Туған өлкенің аңыз-ертегілері	Оқушыларды туған өлкенің аңыз-ертегілерімен танысу	1	
2	Біздің айналамыздағы тарихи ескерткіштер	Туған жердің тарихи ескерткіштерімен танысып, зерттеу	1	
3	Топонимдер-өткен заманның куәгерлері (өлке тарихының атаулары)	Жер-су аттарының шығуын, дамуын, жазылуымен таныстыру	1	
4	Өңірдің тарихи тұлғалары: билер, батырлар мен палуандар	Қазақ халқының белгілі тұлғалары – батырлар, билер және белгілі ойшылдары мен палуандар туралы жалпы мәлімет беру	1	
5	Мәдени – тарихи дәстүрді сақтаушылар: өлкенің ұлттық қолөнері	Туған өлкенің ұлттық қолөнерімен танысып, мәлімет беру	1	
6	Өлкені сипаттау өнері	Өз өлкелерін сипаттау, өлең, ертегі, аңыз, әңгіме жазу	1	
7	Нұр-Сұлтан – бір әлем	Нұр-Сұлтанның қатыптасу тарихы жайлы мәлімет беру	1	
8	Туған жердің таланттары	Туған өлкелерінің атақты жырау, ақын, композиторлары жайлы мәлімет беру	1	
9	Бір ел – бір тағдыр (менің өлкемнің халықтары)	Өлке тұрғындарының қалыптасу ерекшеліктері жайлы жалпы мәлімет беру	1	
«Қазақстанның киелі жерлері»				
10	Масат ата кесенесі	Масат ата- жер асты мешіті, діни сәулет ескерткіштерімен танысып, жалпы мәлімет беру	1	
11	Бекет ата	Бекет ата бойындағы ерекше қасиеттері	1	
12	Рабия Сұлтан Бегім кесенесі XV ғ	Рабия Сұлтан Бегім кесененің орналасуы, құрылысы жайлы мәлімет беру	1	

13	Қараман ата	Қараман ата-жер асты мешіті жайлы жалпы мәлімет беру.	1	
14	Ибраһим ата кесенесі	Орта ғасырдағы сәулет өнерінің ескерткіші Ибраһим ата кесенесі Қожа Ахмет Яссауидің әкесі, діни көсем әрі танымал уағызшы жайлы	1	
15	Домбауыл кесенесі	Орта ғасырдағы сәулет өнерінің ескерткіші домбауыл кесенесі жайлы мәлімет беру	1	
16	Мәшһүр-Жүсіп Көпейұлы кесенесі	Мәшһүр-Жүсіп Көпейұлы діндар философ, көріпкел болғаны жайлы, Ортағасырлық сәулет өнері ескерткіші жайлы мәлімет беру	1	
17	Гауһар ана кесенесі	Кесененің орналасуы, Қожа Ахмет Яссауидің қызы, аңыз-әңгімелер жайлы мәліметтер беру	1	
18	Домалақ ана кесенесі	Домалақ ананың адамгершілігі, әдептілігі, парасаттылығы мен шыншылдығы және аналық қасиетінің арқасында «Домалақ ана» аталуы жайлы мәлімет береді	1	
19	Исмайыл ата кесенесі	Ортағасырлық сәулет өнері ескерткіші жайлы ақпарат береді	1	
20	Қарабура кесенесі	Орта ғасырдағы Қарабура кесенесімен таныстыру	1	
«Ұлы даланың ұлы есімдері»				
21	Туған өлке тарихының куәгерлері	Туған өлке тарихының куәгерлері жайлы мәлімет беру	1	
22	Әлмұқан Сембинов	Ұлы Отан соғысының батыры, үштен астам марапаттардың иегері жайлы мәлімет беру	1	
23	Жұмабек Ташенов	Тың игеру саласындағы игі істері мен марапаттары	1	
24	Хамза Есенжанов	Еңбектері отарлық езгіден қиналған халық бостандығы мен бақыты үшін күрескен ерлердің жиынтық бейнелерін	1	
25	Қажымұқан Мұңайтпасов	Қазақ елінің мақтанышы, алып күш иесі, теңдесі жоқ кәсіпқой палуан Қажымұқан Мұңайтпасұлы – күрес өнерінің	1	

		бірнеше түрін жетік меңгеріп, әлем чемпионы атағына қол жеткізген тұңғыш қазақ палуаны жайлы білу		
26	Ляс Есенберлин	Есенберлиннің өмірі мен шығармашылығы жөнінде мағлұмат беру, трилогияның мазмұны және кейіпкерлерімен таныстыру. XV-XIX ғасырлардағы қазақ халқының тарихи шежіресін түсіндіру.	1	
27	Хиуаз Доспанова	Хиуаз Қайырқызы Доспанова - Екінші дүниежүзілік соғысының қазақтан шыққан жалғыз әйел-ұшқышы, жауынгер, батыр, Қазақстан Республикасының Халық қаһарманы жайлы мәлімет беру	1	
28	Смағұл Сәдуақасов	Смағұл Сәдуақасов кеңестік. мемлекет, саяси, мәдениет қайраткер жайлы мәлімет беру	1	
«Ұлт тарихындағы кеңістік пен уақыт»				
29	Аң стилі	Ұлы даланы мекендеген халықтардың дүниетанымы мен құндылықтарын қалыптастыру	1	
30	Алтын Адам	Есік қорғанынан табылған өнертанушы ғалымдардың «Қазақстанның Тутанхамон» деген атқа ие болуы	1	
31	Ұлы Жібек жолы	Ұлы Жібек жолы Еуразияның Шығысы мен Батысын, Солтүстігімен Оңтүстігінің арасындағы сауда және мәдениет саласындағы байланыстар жайлы мәлімет беру	1	
32	Қазақстан алма мен қызғалдақтың отаны	Қазақстан алма мен қызғалдақтың «Тарихи отаны»	1	
33	Атқа міну мәдениеті	Ежелден Қазақстан аумағы жылқыны қолға үйреткені жайлы мәлімет беру	1	

34	Қайталау	Туған өлкенің аңыз ертегілері, Қазақстанның киелі жерлері, Туған өлке тарихының тірі куәгерлері, тарихымыздың кеңістігі мен уақыты жайлы қайталалау	1	
----	----------	--	---	--

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Астана тарихы. Кабулдинов З.Е «Арман -ПВ» 2007.-75 б.
2. Астана. Саухат Ж «Әдебиет» ҚБ, Астана, 2013.-128б.
3. Астана замандастардың көзімен. - Астана, 2004.-256 б.
4. Әулие ата –Қарахан, Айша бибі, Тектұрмас- Алматы Білім, 2004.-12 б.
5. Әбенбаев С.Тәрбие теориясы мен әдістемесі-Алматы:Дарын,2004.-11б.
6. Әмір Темір аманаты- Шымкент: Жібек жолы, 2000.- 102б.
7. Байпақов Қ. Қазақстанның ежелгі қалалары -Алматы: Аруна, 2005.-37б.
8. Батыс Қазақстан облысы. Энциклопедия. -Алматы: «Арыс» баспасы, 2002.-225б.
9. Ислам. Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы: “Аруна , 2010.- 88б.
- 10.Қазақ мәдениеті.Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы: Аруна 2005.-79б.
- 11.Қазақстан жолы - Астана. Назарбаев Н.Ә, 2007.-372 б.
- 12.Қазақ әдебиеті. Энциклопедиялық анықтамалық. -Алматы: «Аруна Ltd.» ЖШС, 2010. – 267 б.
- 13.Нысанбаев Ә. «Қазақстан»: Ұлттық энциклопедия/ Бас редактор– Алматы [«Қазақ энциклопедиясы»](#) Бас редакциясы, 1998. I том- 198 б.
- 14.Мырзағалиұлы М. 1916-1917 ж.ж Торғай қазақтарының көтерілісі,2005.- 67 б.
- 15.Жұмашева Қ.С- Алматы: «Аң арыс» баспасы, 2009.- 108 б.
- 16.Отырар. Энциклопедия -Алматы. «Арыс» баспасы,2000.- 375б.